

www.merhabahaber.com

f facebook.com/akademiksayfalar

CİLT: 17 • SAYI: 4
22 ŞUBAT 2017 ÇARŞAMBA

Merhaba

gazetesinin her Çarşamba
okurlarına armağanıdır.

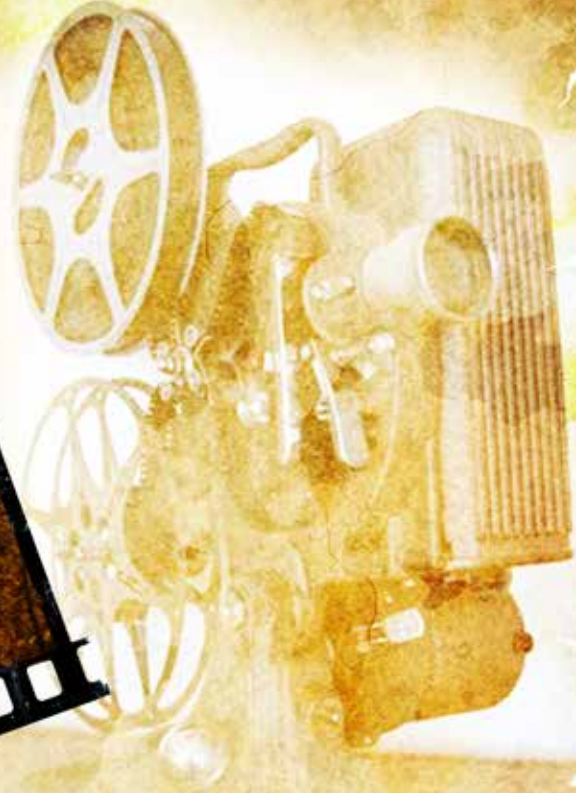
Kurucusu:
Mehmet Ali UZ

KADEMİK

Sayfalar

Hazırlayanlar: **Serdar CEYLAN – S. Melik KAYA**
srceylan@hotmail.com - s.melikkaya@gmail.com

**KONYA
BELEDİYE
SİNEMASI**
ÖZEL SAYISI

Av. Serdar
CEYLAN

KONYA BELEDİYE SİNEMASI ÖZEL SAYISI ÜZERİNE

Sinemanın Konya'daki gelişimi; 20. yüzyılın ilk çeyreğinde başlayarak hızlı bir süreç geçirmiştir. Sanayi Mektebi Sineması'nın, Belediye Sineması'nın ve ilk özel sinemaların şehrimizin hafızasında önemli bir yeri bulunmaktadır.

Konya sinemaları ve sinema tarihi konusunda önemli çalışmalar yapılmıştır. **Selçuk Es** (1911-1980)'in Büyük Konya Ansiklopedisi'ndeki notları, **A. Sefa Odabaşı** (1929-2004)'nın, **Celâlettin Kışmır** (1919-2008)'in yayımladığı makaleler konunun ilk kaynakları olmuştur. Erciyes Üniversitesi öğretim üyesi **Doç. Dr. Hakan Aydın**'ın makaleleri de alana ışık tutmaktadır.

Akademik Sayfalar olarak hazırladığımız; "Konya Belediye Sineması" Özel Sayısı ile gazete koleksiyonlarına dayanarak, Konya Belediye Sinema Salonu'nda gösterilen filmleri konu alan haber ve ilanlar derlenmiştir. Sinema işletmecileri hakkında da bazı bilgiler

derlenmeye, dipnotlarda hayatları hakkında bilgi verilmeye gayret edilmiştir.

Günümüze ulaşmayan ve Belediye Sineması olarak bilinen tarihi yapı, **1910** yılında, Rum Okulu'nun tiyatro gösterileri için, tatbikat sahnesi olarak yaptırılmıştır. 1917'den sonra, Konya Valisi Muhammer Bey'in teşvik ve himayesi ile "millî, içtimaî piyeslerin temsili" için tamir edilip elektrikleştirilerek **Gökalp Tiyatrosu** adıyla faaliyete geçmiştir. İlk gösteri, Mithat Cemal Bey'in "Kemal" adlı piyesidir.

Millî Mücadele boyunca askerî amaçlı kullanılan salon, 1923'ten sonra Belediyenin mülkiyetinde tekrar sinemaya dönüştürülmüştür. İlk işletmecisi **Mümin Üstübal**'dır. Daha sonra, **Ağazade Zühtü Bey**, **Tevfik Ceylani Ceylan** (1892-1977), **Naim Özkoç**, **Şevket Yıldırım** (1897-1973) tarafından işletilmiştir. 1955 yılında ise bina tamamen yanmış ve sinema kapanmıştır.

Konya Orduevi

Konya Halkevi

Konya Belediye Sineması

KONYA BELEDİYE SİNEMASININ ERKEN DÖNEM BAZI FAALİYETLERİ

Serdar CEYLAN - Abdullah AYDOĞMUŞ

Auguste (1862-1954) ve Louis Lumiere (1864-1948) Kardeşler'in hem gösterici hem de alıcı olarak çalışan "sinematograf" adını verdikleri aletle Paris'te halka açık ilk film gösterisini düzenledikleri **28 Aralık 1895** sinemanın doğuş tarihi olarak kabul edilmektedir.⁽¹⁾

Türkiye'de ilk sinema gösterisi **Bertrand** adlı Fransız tarafından Yıldız Sarayı'nda yapıldı⁽²⁾. Türkiye'de sinemanın ilk dönem örnekleri, 19.yy'ın ikinci yarısına doğru İstanbul'un o vakitler yalnızca yabancıların, azınlıkların ve levantenlerin yaşadığı Beyoğlu'nda görülmektedir⁽³⁾.

Osmanlı'da sinemanın teşkilatlandırılması ilk olarak devlet eliyle olmuş **Merkez Ordu Sinema Dairesi** Başkumandan Vekili Enver Paşa (1881-1922)'nin izniyle 1915'te kurulmuştur. Merkez Ordu Sinema Dairesi tarafından çekilen filmlerin büyük bölümünü savaş konulu haber ve belge filmleri oluşturur. Oluşturulan bu kurumun en önemli işlevi film çekimlerinin devamını sağlaması ve film çalışmalarının belli bir prog-

ram dahilinde gerçekleştirilerek Türkiye'de film üretiminin yolunu açmış olmasıdır.

Türk sinemasının temellerinin atıldığı bu yıllarda sinema teşkilatlanması devlet eliyle yapılmış daha çok askeri siyasi haber belgelerinin çekilmesi söz konusu olmuştur⁽⁴⁾.

Kurtuluş Savaşı yıllarında Milli Müdafaa Cemiyeti, Donanma Cemiyeti, Malul Gaziler Cemiyeti gibi cemiyetler eliyle sinema faaliyetleri devam ettirilmiştir⁽⁵⁾.

Cumhuriyetin ilk yıllarında da Türkiye'de sinemaya büyük önem gösterilmiş özellikle Kurtuluş Savaşı'nı konu alan filmler sinemalarda gösterilmeye başlanmıştır. İstanbul'dan sonra sinema salonlarının, Ankara ve İzmir ve Anadolu'nun diğer büyük şehirlerinde yaygınlaşmaya başlaması bir sektör olarak sinemacılığın da Türkiye'de yerleştiği yıllar olmuştur.

Konya'da ilk sinema gösterimi 1910 yılında **Amerikalı Misyoner Dr. Dat**'ın özel hastanesinde⁽⁶⁾ "Hıristiyan Gençlik Teşkilatı" tarafından gerçekleştirilmiştir. 1913'te faaliyete geçen **Konya Sanayi Mektebi**⁽⁷⁾ **Sineması**, Kon-

(1) Lumière kardeşler ilk özel sinema sunumlarını 22 Mart 1895 tarihinde, halka açık olan ve izleyiciden ücret alınan ilk gösterimlerini ise Paris'te Salon Indian Du Grand Café'de 28 Aralık 1895 tarihinde gerçekleştirmişlerdir.

(2) Mustafa Gökmen, Başlangıçtan 1950'ye kadar Türk Sinema Tarihi ve Eski İstanbul Sinemaları, s.14.

(3) Selahattin Önder, Ahmet Baydemir, Türk Sinemasının Gelişimi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 6, Sayı 2, Aralık 2005, s. 117.

(4) Senem Ayşe Duruel, Sinema Tarih İlişkileri ve Türk Sinemasında Tarihe Bakış, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sinema-TV Ana Sanat Dalı Sinema- TV Programı (Yayınlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi), İstanbul, 2002, s. 1-16.

(5) Önder, Baydemir, agm, s. 119-120.

(6) Ahmet Uçar, "Amerikan Hastanesi", Konya Ansiklopedisi, C. 1, s. 223, 224.

(7) Tolga Bozkurt, "Sanayi Mektebi Binası", Konya Ansiklopedisi, Kasım 2014, C. 7, s. 282-284.

Konya Belediye Sineması'nın iç mekanı.

ya'da ilk sinema salonu olarak bilinmektedir.

Konya Sinema salonları arasında önemli bir yere sahip olan **Belediye Sineması**, Konya'da film gösteriminin ikinci tarihi mekânıdır. Bu salon, Alaeddin Tepesi'nde 1910 yılında aslında tiyatro gösterileri için, yanı başında faaliyet gösteren Rum Okulunun uygulama sahnesi olarak yaptırılmıştır. 1917'den sonra, **Vali Muammer Bey**'in teşvik ve himayesi ile "milli, içtimai piyeslerin temsili" için tamir edilip elektrikleştirilerek **Gökalp Tiyatrosu** adıyla faaliyete geçmiştir.

Sinema "Gökalp Tiyatrosu" ismiyle bazı önemli programlara da ev sahipliği yapmıştır. Bunlardan biri **24 Mart 1918**'de Konya'da Ergenekon (Nevruz) Bayramı kutlamalarıdır. Programda, Belediye Sineması'nda Türk Ocağı tarafından mûsamere ve konser tertip edilmiştir. Ergenekon Şarkısı seslendirilmiş, ardından **Mithat Şakir Bey** tarafından Ergenekon Şiiri okunmuştur. İki keman ve bir piyano ile bir müzik dinletisi yapılmış, Sultani ve darulmuallimin **musiki muallimi Bahaddin Bey**'in ney taksiminden sonra **musiki muallimi Lütfi Bey**'in kemani **Celal Bey**'in ud taksimi

dinlenmiştir. Ardından Sanayi Mızcıkası tarafından valsler ve **Leblebici Horhor Ağa**⁽⁸⁾ çalınmıştır⁽⁹⁾.

Belediye sinemasının ilk kiracısı, **Mümin Usta**⁽¹⁰⁾ adında bir tatlıcıdır. Sinema, o yıllarda sık sık tiyatro kumpanyalarına da ev sahipliği yapmaktadır. Konya Belediyesi ağustos 1927'de bütün mobilya ve eşyalarıyla birlikte sinemayı kiralamak için kapalı zarf usulüyle ihale düzenlemiş, sinemaya talip olanların, yüzde yedi buçuk hesabıyla bin üç yüz lirayı belediye veznesine teslim ettiklerine dair makbuz ile veya hükümetçe tanınmış bir yakınının kefalet mektubunu içerir teklifnamelelerini ihale günü saat on beşe kadar belediye muhasebesine makbuz mukabilinde teslim etmeleri istenmiştir. İhalenin 24 Ağustos 1927 tarihinde saat on altıda Konya Belediye meclisine ait odada ya-

(8) Leblebici Horhor Ağa, ilk Türkçe operetlerdendir. 1875'te bestelenen, ilk defa İstanbul'da 11 Ocak 1876'da sahnelenen eserin librettosu Takvor Nalvan'a, müziği Dikran Çuhacıyan'a aittir.

(9) Türk Sözü, 24 Mart 1918, "Ergenekon Bayramı Merasimi"

(10) Mümin Usta (Mümin Üstübal) hakkında, Öğretmen İhsan Eke hatıratında da bilgiler bulunmaktadır. "İlk tatlıcı salonunu Tatlıcı Mümin Usta(Mümin Üstübal) açmış, İstanbul Caddesi'nde şimdiki Küçük Armağanlar mağazası sırasında sanat icrasına başlamıştı". Bknz: Serdar Ceylan - Züleyha Önal, "Ahmet İhsan Eke'nin 1977 Tarihli '60 Yılı Öncesinde Buyana Konya' Yazıları", Akademik Sayfalar, 26 Ekim 2016, C. 16, S. 31, s. 480.

Konya Belediye Sineması'nın sahnesi.

pılacağı ilan edilmiştir⁽¹¹⁾.

Konya Belediyesi'nin tiyatro ve sinema binası için yaptığı ihale ile **Ağazade Zühdü Bey** sinemanın işletmeciliğini almıştır. Rakipleri karşısında üstünlük kurarak ve bina için en iyi teklifi veren Ağazade Zühdü Bey'in sinemanın konforunun da yükseltilmesi talepleri olmuştur. Sinemanın ikinci katında ailelerin kullanacağı bir balkon yapılması binanın kademeli olarak tefrişatı koltukların yenilenmesi, duvarlara İstanbul sinemalarında olduğu gibi süsleme yapılması bu taleplerdendir.

Zühdü Bey, Konya halkının sinema ihtiyacını karşılamak üzere o dönemin teknolojisine uygun olarak en iyi markalardan bir hoparlör ve telsiz cihazı satın alacağını ve kış için binaya kalorifer tesisatı yapacağını vaat etmiştir. Ancak bina içerisine kalorifer sisteminin döşenmesi bu yıl oluşan zorluklar ve masraflar yüzünden gelecek yıl yapılacaktır.

Bunlarla birlikte yine İstanbul sinemalarında olduğu gibi ayrıca muntazam bir salon yapılacak ve bilhassa tefrişatı için çok itina gösterilecektir.

Zühdü Bey halkın müzik ihtiyacı için bir keman ve bir de piyanist getirecektir. Belediye Sinemasında önümüzdeki sinema mevsiminde de en seçkin filmler gösterilecektir⁽¹²⁾.

Zühdü Bey'den sonra sinema, **Tevfik Ceylani Ceylan** (1892-1977)⁽¹³⁾, **Naim Özkoç**⁽¹⁴⁾, **Şevket Yıldırım** (1897-1973)⁽¹⁵⁾ gibi yerel işletmeciler tarafından kiralan-

(12) Babalık, 12 Eylül 1927, "Sinemamız."

(13) Teyfik Ceylani Ceylan, 1892 yılında doğdu. Ethem Bey ile Akile Hanım'ın oğludur. 13 Ağustos 1977 tarihinde vefat etti. Üçler Mezarlığı'na (167 ada, 134 parsel) defnedildi. Teyfik Ceylani Bey, I. Dünya Savaşı yıllarında Konya'ya gelip yerleşmiştir. Bir süre sarraflık yapmış, Kurtuluş Savaşı dönemi ve cumhuriyetin ilk yıllarında rakı imalatı yapmıştır. İçki üretimi devlet tekeline alınca sinemacılığa yönelmiştir. Önce Belediye Sinemasını işletmiş, 1938 yılında Yeni Sinema'yı işletmeye açmıştır. İlk eşi Raziye Hanım'dan; kızları Perihan, Ayhan, İlhan ve oğlu Ertuğrul (1934-1977) doğmuştur. İkinci evliliğini Cemil Bey ile Hamdizadeler'den Hatice Copur'un (Çopurzade Mustafa Efendi'nin ikinci eşi) kızı Ferhunde Hanım (-18.02.1974) ile yapmıştır. Ayrıca bknz: Saime Yardımcı, "Ceylaniler", Konya'da Asırlık Bir Çınar 2, Konya 2016, s. 134, 135.

(14) Koçzadelerin oğlu Naim Özkoç, emekli TCDD makinistidir. Fatma Hanım ile evlenmiş, Kurtuluş, Sevim ve Nimet isimli kızları olmuştur. Kızı Kurtuluş Hanım, Vesile (Doruk) (1308/1892-1987) ile Mustafa Cımcım'ın oğlu Arif Cımcım (1336/1920-1998) ile evlenmiştir. Mehmet ile Havva kızı Vesile Doruk Cımcım, Şükrü Doruk'un kızkardeşidir. Diğer kızı Sevim Hanım, Nihat Özel ile evlenmiştir. Diğer kızı Nimet Hanım ise Kemal Burç ile evlenmiştir. Ayrıca bknz: Saime Yardımcı, "Sinemacı Naim Bey", Konya'da Asırlık Bir Çınar, s. 84, 85.

(15) Şevket Yıldırım, Sille eski belediye başkanlarındandır. Bknz: A. Sefa Odabaşı, "Sinema Salonlarının Konya'daki Gelişimi", 20. Yüzyıl Başlarında Konya'nın Görünümü, İİ Kültür Müdürlüğü Yayınları, Konya, s. 177-180. Ayrıca bknz: Alaeddin ile Zehra oğlu Hacı Şevket Yıldırım (1313/1897-28.06.1973), Sille Mezarlığı'nda (108 ada, 688 parsel) mefundur.

(11) Babalık, 15 Ağustos 1927, "Sinema ve Tiyatro."

Koçzade Naim Özkoç ve eşi Fatma Özkoç.

Tevfik Ceylani Ceylan (1892-1977)

mıştır. Cumhuriyetin onuncu yıl dönümü çerçevesinde cumhuriyetin on yılında yapılan imar faaliyetleri içerisinde belediye sineması da yer almaktadır⁽¹⁶⁾. **Şevket Yıldırım'ın oğlu Galip Yıldırım**'ın (1928-2006)⁽¹⁷⁾ belirttiğine göre siyasi nedenlerden dolayı sinema binası 1955 yılında tamamen yanmıştır.⁽¹⁸⁾

Konya Belediye Sineması 1910-1955 yılları arasında piyes ve tiyatrolar, önemli günlerin kutlamaları, varyete gösterileri ve sesli ve sessiz filmler için kullanılmıştır.

Konya Belediye Sineması gazetelere faaliyetlerinin duyurulması amacıyla reklam ve ilanlar vermiştir. Bu reklamlar yerli yabancı film tanıtımları ve diğer etkinliklerden oluşmaktadır.

1923-1928 YILLARI ARASINDA SİNEMANIN FİLM GÖSTERİMLERİ VE DİĞER FAALİYETLERİ HAKKINDA HABERLER

4 Haziran 1923 tarihli Babalık gazetesindeki haber:

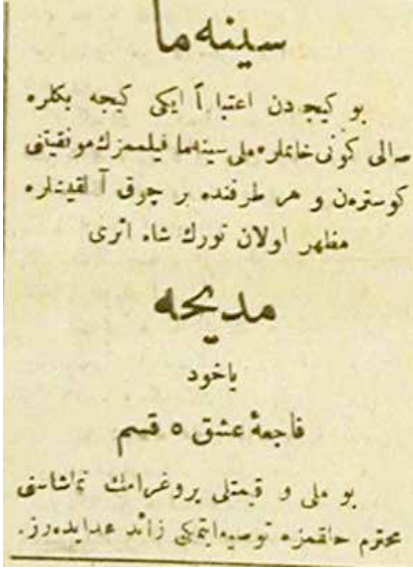
"Bu geceden itibaren iki gece beylere, Salı günü hanımlara, milli sinema filmimizin muvaffakiyetini gösteren ve her tarafta birçok alkışlara mazhar olan Türk şaheseri **Mediha yahut Facia-i Aşk**⁽¹⁹⁾ beş kısım bu milli ve kıymetli programın temaşasını muhterem

(16) Babalık Gazetesi 29 Teşrinievvel 1933. "Belediye-mizin On Yıllık Faaliyeti."

(17) Galip Yıldırım, Sille Mezarlığı'nda (111 ada, 1645 parsel) metfundur. Kabir taşında; "Merhum Alahaddinoğullarından Hacı Şevket oğlu Hacı Galip Yıldırım Ruhuna Fatıha D. 4.6.1928 Ö. 21.7.2006" yazılıdır.

(18) Hakan Aydın, Sinemanın Taşrada Gelişim Süreci:Konya'da İlk Sinemalar ve Gösterilen Filmler, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilim Enstitüsü Dergisi, 2008, s.60-67.

(19) Muhsin Ertuğrul (1892-1979) ilk özel yapımevimiz olan Kemal Film adına 1922 yılında ülkemizdeki ilk filmi, gerçek bir olaydan hareketle, senaryosunu da yazarak çeker. İstanbul'da Bir Facia-i Aşk (Şişli Güzeli Mediha Hanımın Facia-i Katli)

4 Haziran 1923, Babalık.

18 Kânunusani 1927, Babalık.

halkımıza tavsiye etmeyi zaid addediyoruz⁽²⁰⁾.”

6 Temmuz 1923 tarihli Babalık gazetesindeki haber:

“Sinema

Dünyanın seri cinai polisiye filmleri arasında temayüz eden 5 seri otuz kısımlık **Maskeli Tayyareci** nam müthiş dramın bu akşamdan itibaren birinci serisi ilk altı kısmı irae edilecektir.⁽²¹⁾”

10 Temmuz 1923 tarihli Babalık gazetesindeki haber:

“Maskeli tayyarecinin ikinci serisi bu akşam ve yarın gece gösterilecektir. Birinci ve ikinci serileri Cuma günü hanımlara irae olunacaktır.⁽²²⁾”

26 ve 27 Kânunuevvel 1926 tarihli Babalık gazetelerindeki ilan:

“Belediye sinemasında pazar akşamından itibaren üç gün devam edecektir. **Kanlı Meydan**. Cinai sergüzeşt 6 kısımlık muazzam

dram.”⁽²³⁾

26, 28, 30 ve 31 Kânunusani; 1, 2, 3, 4 ve 6 Şubat 1927 tarihli Babalık gazetelerindeki ilan:

“Belediye Sinemasında cuma günü akşamından itibaren mevsimin en muhteşem filmi olup cihanı hayretlere gark eden **Hava Korsanları** dördüncü seri ve en heyecanlı kısımları”⁽²⁴⁾

23, 24 ve 25 Kânunusani 1927 tarihli Babalık gazetesindeki haber:

“Belediye sinemasında bu akşamdan itibaren salı akşamına kadar devam edecektir. **Çalikuşu** 6 büyük kısım. Çarşamba günü akşamından itibaren cihanı hayretlere gark eden Hava Korsanları.”⁽²⁵⁾

18 Kânunusani 1927 tarihli Babalık gazetesindeki haber:

“Geceleri vaktinizi nerede geçireceğinizi düşünmeyiniz.

(20) Babalık, 4 Haziran 1923.

(21) Babalık 6 Temmuz 1923.

(22) Babalık, 10 Temmuz 1923.

(23) Babalık, 26-27 Kânunuevvel 1926.

(24) Babalık, 26-28-30-31 Kânunusani- 1-2-3-4-6 Şubat 1927.

(25) Babalık, 23-24-25 Kânunusani 1927.

22 Teşrinievvel 1926, Babalık.

Belediye sinemasına mevsimin en son filmleri gelmeye başladı. Pazartesi akşamdan itibaren üç gün devam edecektir. **Yabancı ve Kavgacı**. 5 kısımlık cinai müthiş dram. Pek yakında hava korsanları.”⁽²⁶⁾

18 Teşrinievvel 1926 tarihli Babalık gazetesindeki haber:

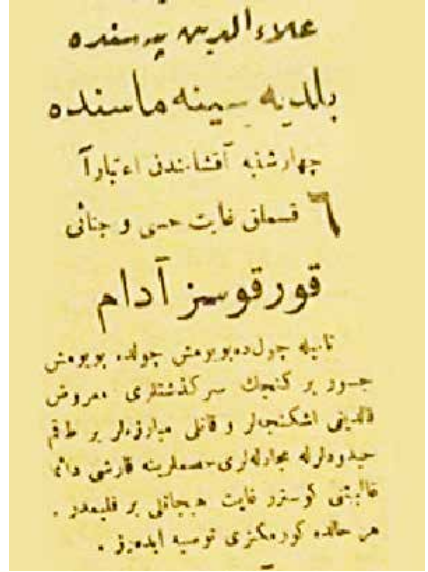
“Sinema meraklılarına müjde Alaaddin Tepesi’nde Belediye Sinemasında cumartesi akşamından itibaren beş büyük kısım **Karşı Karşıya** müthiş cinai sergüzeşt filmi gösterilecektir. Pek yakında Tayyare ile Devri Alem.”⁽²⁷⁾

1 ve 7 Teşrinievvel 1926 tarihli Babalık gazetesindeki haber:

“Sinema Meraklılarına Müjde Alaaddin Tepesi’nde belediye sinemasında denizler ejderi şecaatini dünyaya saçan ve Türk tarihinde pek büyük ejder denizler hakimi **Barbaros Hayreddin**’in filmi önümüzdeki hafta cumar-

(26) Babalık, 18 Kânunusani 1927.

(27) Babalık, 18 Teşrinievvel 1926.

26 Teşrinisani 1926, Babalık.

tesi gününden itibaren göstereceğiz. Ecdadının o büyük kuvvetini görmeyi arzu edenlere Belediye Sineması müjdesini veriyor.”⁽²⁸⁾

22 Teşrinievvel 1926 tarihli Babalık gazetesindeki haber:

“Sinema meraklılarına müjde bu akşamdan itibaren belediye sinemasında bilumum peder ve validelere ve on altı yaşından yukarı bütün genç hanımlara beylere oğluma nasıl söyleyeceğim.”⁽²⁹⁾

24 ve 26 Teşrinisani 1926 tarihli Babalık gazetesindeki haber:

“Alaaddin Tepesi’nde Belediye Sineması’nda çarşamba akşamından itibaren 6 kısımlık gayet hissi ve cinai **Korkusuz Adam** namıyla çölde büyümüş cesur bir gencin sergüzeştları maruz kaldığı işkençeler ve kanlı mübarezeler birtakım haydutlarla mücadeleleri hasımlarına karşı daima galibiyetini gösterir gayet heyecanlı bir filmidir. Her halde görmenizi tavsiye

(28) Babalık, 1-7 Teşrinievvel 1926.

(29) Babalık, 22 Teşrinievvel 1926.

4 Teşrinisani 1926, Babalık.

ederiz.”⁽³⁰⁾

24 ve 26 Teşrinisani 1926 tarihli Babalık gazetesindeki haber:

“Belediye Sineması’nda Perşembe günü akşamı umuma yirmi buçukta birinci temsil **Muhlis Sabahaddin Bey’in Kelebek Zabit** operet üç perde cuma günü gündüz sinema ile beraber operet heyeti sanatkârları tarafından mün-tehib operet parçaları.”⁽³¹⁾

4 Teşrinisani 1926 tarihli Babalık gazetesindeki haber:

“Belediye Sineması’nda çarşamba akşamından itibaren **Kahkaha Kralı Şarlo** on büyük kısım hepsi bir defada gösterilecektir.”⁽³²⁾

7 Haziran 1927 tarihli Babalık gazetesindeki haber:

“Büyük fırsat Belediye Sineması’nda **Bağdat Hırsızı** arzu-i umumi üzerine hepsi bir arada iki devresini birden bu akşam ve çarşamba akşamı iki gün gösterilecektir. İki devre uzun olacağından saat sekiz buçukta başlanacaktır. Sinema müdüriyeti muhterem müşterilerinden görmüş olduğu rağbet ve teveccühe mukabil İstanbul’dan mükemmel bir varyete heyeti celp etmiş bu haftadan itibaren sine-

Konya Belediye Sineması işletmecilerinden Naim Özkoç.

madan evvel vesair numaralar gösterilecektir. İlane intizar ediniz.”⁽³³⁾

9 Teşrinisani 1927 tarihli Babalık gazetesindeki haber:

“Kahkahalarla gülmek isterse-

(30) Babalık, 24-26 Teşrinisani 1926

(31) Babalık, 24-26 Teşrinisani 1926.

(32) Babalık, 4 Teşrinisani 1926.

(33) Babalık, 7 Haziran 1927.

9 Teşrinisani 1927, Babalık.

niz Belediye Sineması'na gidiniz. Varyete heyeti bu hafta gideceğinden en güzel oyunları bu hafta verecektir.⁽³⁴⁾

6, 7, 8 ve 9 Şubat 1928 tarihli Babalık gazetesindeki haber:

"Benhur

Günlerce yapılan reklamların tam ve sahih olarak mahalline masruf olduğu **Benhur**'un dünya şaheserlerinden biri bulunduğu dün gece sinemayı dolduran muhterem zevatın şahadetiyle sabit olmuştur.

Dekorların fevkaladeligi ve on binlerce halk akla hayret veren semalarda Kehkeşanlar kuyruklu yıldızların hareketleri bilhassa muharebe-i bahriyenin kadırgalarının mevcudiyeti bu filmi meydana getiren deha ve ve servetin azameti hakkında bir fikir sarih verebilir.

Şarlarla yapılan meşhur altı atlı araba yarışları Benhur'un neticesi ise ikinci kısımda görülecek ve fil-

(34) Babalık, 9 Teşrinisani 1927.

15 Şubat 1928, Babalık.

me harika saffetini izafe ettirebilecektir.

Renkli kısımların sanatı bunları meydana getirmek için sarf edilen emek cidden görülecek hayret edilecek bir nefise-i sanattır. Tarihin gömülmüş sayfalarını yaşanan bu filmin sanat kıymeti kadar terbiyevi bir ehemmiyeti de mevcut olduğundan bütün mekteplerde de görülebilir.

Benhur bir bütün şümül ifadeyiyle bir harikadır."⁽³⁵⁾

15 Şubat 1928 tarihli Babalık gazetesindeki haber:

"Belediye Sineması'nda salı günü akşamından itibaren bahriye zabıt namzedi Benhur mümessilleri tarafından temsil edilmiştir. Gayet zengin bir programdır. Bil-

(35) Babalık, 6-7-8-9 Şubat 1928.

19 Mart 1928, Babalık.

hassa celp edilen Mısır'da Suriye'de Mersin ve Adana gibi şehirlerimizde mazhar-ı takdir olan **Mısırlı Hasan Bey Fatıma Hasan** tarafından muhtelif nevilerde variete numaraları gösterilecektir.”⁽³⁶⁾

7 ve 8 Mart 1928 tarihli Babalık gazetesindeki haber:

“Belediye Sineması'nda bu akşamdan itibaren her gün sinema variete dans komedi vesaire gösterilecektir. **Kanlı Kızıl Sultan** yakında sinemamızda.”⁽³⁷⁾

15 ve 16 Mart 1928 tarihli Babalık gazetesindeki haber:

“Büyük fırsat

Belediye sinemasında Salı günü akşamından itibaren zamanın en

(36) Babalık, 15 Şubat 1928.

(37) Babalık, 7-8 Mart 1928.

20 Mart 1928, Babalık.

yüksek filmi olan Kanlı Kızıl Sultan gösterilmeye başlanacaktır. Fırsatı kaçırmayıp herhalde görünüz.”⁽³⁸⁾

18 ve 19 Mart 1928 tarihli Babalık gazetesindeki haber:

“Belediye sinemasında 17 Mart cumartesi akşamından itibaren **Tarzan'ın Kızı**. Yakında Cephe gerisinde harb-i umumiyyeye ait cephe muharebeleri.”⁽³⁹⁾

(38) Babalık, 15-16 Mart 1928.

(39) Babalık, 18-19 Mart 1928.

بلدیہ سینما سندنہ
۳۱ مارت جمعہ ایرتسی آقشامندن
اعتباراً فوق العادہ پروگرام
أولوم قپوسی
ایکی سری (۳۰) قسم
برنجی سری (۱۵) قسم
جانی سرگذشت قبلمی

یاقینده راسپوتین
۱۴۰ بلدوناق روس چارانی اوکنده
سجیده ایتدیرن چارنجی الده
طوتورق روسییه قان و ظلم یاعدیران
قانل یاپاس!

1 Nisan 1928, Babalık.

20 ve 31 Mart 1928 tarihli Babalık gazetesindeki haber:

“Bayram için fevkalade filmlerimiz gelmiştir. **Rasputin Kanlı Keşişi** Rus çarlığının hakim-i mutlakı ve hayat-ı sefihane melüs kahramanı mazlumların celad bi imanı ürpertici manzaralar fakir bir çoban iken bütün Rusya avucunun içinde.”⁽⁴⁰⁾

1 ve 4 Nisan 1928 tarihli Babalık gazetesindeki haber:

“Belediye Sineması’nda 31 Mart Cumartesi akşamından itibaren fevkalade program **Ölüm Kapısı**.”⁽⁴¹⁾

(40) Babalık, 20-31 Mart 1928.

(41) Babalık, 1-4 Nisan 1928.

بلدیہ سینما سندنہ
جمعہ ایرتسی آقشامندن اعتباراً
راسپوتین قانلی کیش
۱۴۰ بلدوناق روس چارانی اوکنده
سجیده ایتدیرن چارنجی الده
طوتورق روسییه قان و ظلم یاعدیران
قانل یاپاس!

8 Nisan 1928, Babalık.

8 Nisan 1928 tarihli Babalık gazetesindeki haber:

“Belediye Sineması’nda cumartesi akşamından itibaren Rasputin Kanlı Keşiş.

140 milyonluk Rus çarlığı önünde secde ettiren Çariçeyi elde tutarak Rusya’ya kan ve zulüm yağdıran kanlı papaz.”⁽⁴²⁾

20 Nisan 1928 tarihli Babalık gazetesindeki haber:

“Bu akşamdan itibaren daha üç gün evvel gazetemizde okuduğunuz ve bütün dünya işçilerinin nümayişlerine ve protestolarına rağmen Amerika mahkemelerince idama mahkûm edilen **Sacco ve Vanzetti**.”⁽⁴³⁾

4 Mayıs 1928 tarihli Babalık gazetesindeki haber:

“Belediye sinemasında bu geceden itibaren Messalina Meşhur Benhur sanatkarlarının iştirakiyle Roma İmparatorluğu tarihinin en haşmetli en parlak sayfalarını kaplar. Messalin ise servetin ihtişamının gururun ve entrikanın en büyük kahramanıdır. Bu muhteris bu

(42) Babalık, 8 Nisan 1928.

(43) Babalık, 20 Nisan 1928.

8 Mayıs 1928, Babalık.

kanlı imparatoriçenin neler yaptığını saltanatları devirerek yerine nasıl kaim olduğunu nasıl ihtilal çıkardığını ve en sonunda bizzat bu muazzam Roma'yı ne suretle ahlaksızlığına kurban ettiğini bu filmde görmek kabil olacaktır. Messalin binlerce sanatkârın ve milyonlarca liranın iştirak ve sarfıyla meydana gelmiş yüksek ve tarihi bir filmdir.⁽⁴⁴⁾

26 ve 27 Nisan 1928 tarihli Babalık gazetesindeki haber:

“Belediye Sineması’nda 24 Nisan Salı akşamından itibaren **Çelik Adam** on muazzam kısım hepsi bir arada.”⁽⁴⁵⁾

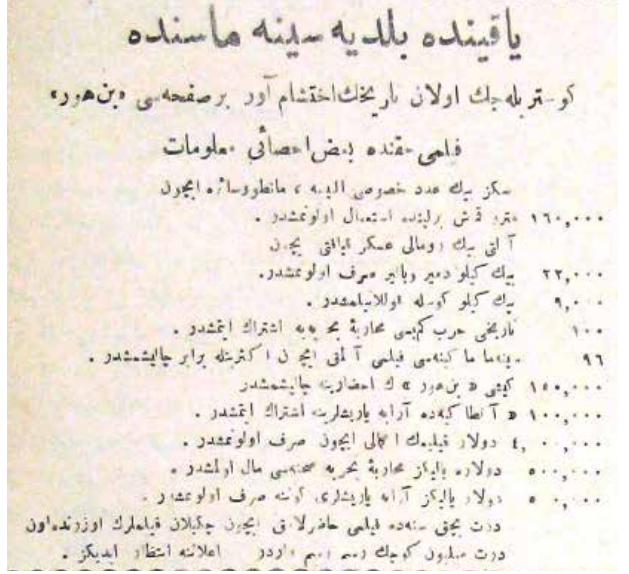
8 Mayıs 1928 tarihli Babalık gazetesindeki haber:

Belediye Sineması’nda Salı günü akşamı **Radyo Kralı**.

“Radyo telsiz elektrik bu asırda muvaffak olduğu fen mucizelerinin harikalarındandır. Radyo kralı ise bize bu mucizenin en akla hayret veren fevkaladelerini göstere-

(44) Babalık, 4 Mayıs 1928.

(45) Babalık, 26-27 Nisan 1928.

20 Kânunusani 1928, Babalık.

cek mühim ve çok heyecanlı bir filmdir.”⁽⁴⁶⁾

19-20 Kânunusani 1928 tarihli Babalık gazetesindeki haber:

“Yakında Belediye Sineması’nda gösterilecek olan tarihin ihtişamaver bir safhası Benhur filmi hakkında bazı ihσαι malumat

Sekiz bin adet hususi elbise manto vesaire için 160.000 metre kumaş Berlin’de istimal olunmuştur. Altı bin Romalı asker kıyafeti için 22.000 kilo demir ve bakır sarf olunmuştur. 9.000 kilo kösele kullanılmıştır. 100 tarihi harp gemisi muharebe-i bahriyeye iştirak etmiştir. 96 sinema makinesi filmi almak için ekseriyetle beraber çalışmıştır. 100.000 kişi Benhur’un ihzarına çalışmıştır. 100.000 at araba yarışlarına iştirak etmiştir. 4 milyon dolar filmin ikmalî için sarf edilmiştir. 500.000 dolara yalnız muharebe-i bahriye sahnesi mal olmuştur. 500.000 dolar yalnız araba yarışları gününe sarf

(46) Babalık, 8 Mayıs 1928.

24 Kânunusani 1928, Babalık.

olunmuştur. Dört buçuk senede filmi hazırlamak için çekilen filmlerin üzerinde on dört milyon küçük resim vardır.⁽⁴⁷⁾

24 ve 25 Kânunusani 1928 tarihli Babalık gazetesindeki haber:

“Benhur’u görürseniz tarih görmüş olursunuz. Maziye dönersiniz. İstifadeniz o kadar vasi olur. Bilhassa mektepliler için. Benhur sinemacılık hayatının en muazam şaheserlerinden biridir. Bunu görmek bir nefiseyi görmek demektir.

Benhur akıllara hayret veren küçük bir devletin bütçesine teka-bül edecek bir meblağ sarfıyla meydana gelen bir eser –i muazamzamdır.⁽⁴⁸⁾”

SONUÇ

Konya Belediye Sineması’nın faaliyet alanlarına baktığımız zaman Konya halkını ilgilendiren hemen her eğlence ve kültür programlarında yer aldığımız görüyoruz. 1918 yılındaki Ergenekon (Nevruz) Bayramı kutlamalarında; okunan şiirler, yapılan müzik dinletisi, ney ve ud taksimeleri, yapılan valsler, toplum önünde Batılı anlamda yapılan programlara örnek oluşturur.

Sinemanın sık sık el değiştirmesi hizmet kalitesi açısından sorun oluşturmuş ve kullanılan malzemelerin yenilenmemesi ve binanın yetersizliği sinemanın bir süre için gözden düşmesine sebep olmuştur. Sinema gazetelerde sürekli ilanlara çıkarak programları hakkında halka bilgi verilmiş ve ilginin yüksek tutulması amaçlanmıştır. Yerli sinema sektörünün **Muhsin Ertuğrul** (1892-1979)

(47) Babalık, 19-20 Kânunusani 1928.

(48) Babalık, 24-25 Kânunusani 1928.

بو آقسام
بلديه سينه ماسنده
بدائع تثل هيئي
بشهي تثل:
مردف، مؤثر بزدن فاروق شكري بك
مدفون بكار ت ياخود
جمايه سز عصمت
ملي فاجه ۳ برده ۱ نابو
بروغرا، ملاه
فانتازي قومه دي ۱ برده
دانس
آريجه سينه ما پروغرامي:
جاسوسلر پشمنده

27 Mayıs 1928, Babalık.

ile yeni yeni filizlenmeye başladığı bu dönemde yabancı filmlerin özellikle Amerikan yapımlarının tercih edildiği görülmektedir. Muhsin Ertuğrul'un **Kemal Film** adına 1922 yılında gerçek bir olaydan hareketle, senaryosunu da yazarak çektiği **İstanbul'da Bir Facia-i Aşk** (Şişli Güzeli Mediha Hanım'ın Facia-i Katli) adlı film Konya Belediye Sineması'nda gösterilen Türk filmlerindendir. 19. yy boyunca İstanbul'da İtalyan operet topluluklarının devam eden gösterileri yerli operet türünün de gelişmesine yol açmış ve bu dalda önemli sanatçılar yetişmiştir. Operet sanatçılarından **Muhlis**

بلديه سينه ماسنده
جمه ايرتسي آفشاندن اعتباراً
كيجه يابانچيلري
V معظم قسم هپسي برد فعه-ه
بقينه مرصالين:
عظمتي روما يبراطور لفق اخلاق
سقرطي و قراضى مالي اولار محترس
ايمپراطور بچوسي مه-سالينك حيات
ساجلرني ارانه ايدين تاريخي و منظم
فيلم، بيكلرجه ستمكالك اشتراكيله
ويديو تارجه ليرالك صرفيله ميدانه
كلندر.

29 Nisan 1927, Babalık.

Sabahaddin Ezgi (1889-1947) 'nin **Kelebek Zabıt Opereti** Konya Belediye Sineması'nda sunulmuştur.

Fransızcadan çevrildiği için Türkiye'de "Şarlo" diye anılan **Charlie Chaplin** (1889-1977), **Douglas Fairbanks** (1883-1939) ve **Ramon Novarro** (1899-1968) gibi o dönemde çok popüler olan aktörlerin filmleri Konya Belediye Sineması'nda gösterime girmiştir. Douglas Fairbanks'ın başrolünü oynadığı 1924 yapımı **Bağdat Hırsızı** (The Thief of Bagdad), Ramon Novarro'nun başrolünü oynadığı 1928 yapımı **Ben-Hur** (A Tale of the Christ) filmleri Konya'da uzun süre gazetelerde duyurulmuş ve Konya hal-

30 Teşrinisani 1926, Babalık

kından da ilgi görmüştür.

Rus Çarlığı'nın son dönemlerinde Rus siyasetinde etkili olan Papaz Gregory Efimoviç Rasputin (1869 - 1916)'in hayatının anlatıldığı **“Rasputin Kanlı Keşiş”** filmi ve baş rolünü Rina De Liguoro (1892-1966)'nun oynadığı, 1924 tarihli, Roma imparatoru Claudius'un üçüncü karısı ve İmparatoriçe Messalina (ö.48)'nin hayat hikâyesinin anlatıldığı tarihi filmler sinemada yer almıştır.

Bütün dünyada Amerikan gündeminin yakından takip edilmeye başlandığı bir dönem olan 1920'li yıllarda Amerika'da **Sacco ve Vanzetti Olayı** meydana gelir. Nicola Sacco (22 Nisan 1891 - 23 Ağustos 1927) ve Bartolomeo Vanzetti (11 Haziran 1888 - 23 Ağustos 1927) İtalya'dan Amerika Massachusetts'e göçen iki İtalyan'dır. Bir cinayet ve gasp olayı ile ilgili olarak suçlanarak ve 7 yıllık

mahkûmiyet sonrasında 23 Ağustos 1927 de idam edilmişlerdir. Konya Belediye Sineması da 1920'li yıllarda bütün dünyada çok konuşulan ve Amerikan hukuk sistemine karşı yoğun eleştirilere yol açan, “Sacco ve Vanzetti Olayı” na dair bir program düzenlenmiştir.

KAYNAKLAR

- Ahmet Uçar, “Amerikan Hastanesi”, Konya Ansiklopedisi, C. 1, s. 223, 224.
- Anonim, “Belediyemizin On Yıllık Faaliyeti”, Babalık Gazetesi, 29 Teşrinievvel 1933.
- Anonim, “Ergenekon Bayramı Merasimi”, Türk Sözü, 24 Mart 1918.
- Anonim, “Sinema ve Tiyatro”, Babalık, 15 Ağustos 1927.
- Anonim, “Sinemamız”, Babalık, 12 Eylül 1927.
- A. Sefa, 2001, “Geçmişin Konya Sinemaları”, CÖNK, Konya Yazıları, Fasikül: 31, 22 Ağustos 2001, Konya.
- Babalık Gazetesi Arşivi.
- Hakan Aydın, “Belediye Sineması”, Konya Ansiklopedisi, C. 2, s. 7.
- Hakan Aydın, “Sinemanın Taşrada Gelişim Süreci: Konya'da İlk Sinemalar ve Gösterilen Filmler”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilim Enstitüsü Dergisi, 2008, s. 60-67.
- M. Sabri Doğan, “Millî Mücadele Günlerinde ve Cumhuriyetin İlk Yıllarında Konya Sinemaları”, Yeni İpekyolu Dergisi, Nisan 2005, KTO Yayınları, Konya.
- Mustafa Gökmen, Başlangıçtan 1950'ye Kadar Türk Sinema Tarihi ve Eski İstanbul Sinemaları, s.14.
- Saime Yardımcı, “Ceylaniler”, Konya'da Asırlık Bir Çınar 2, Konya 2016, s. 134, 135.
- Selahattin Önder - Ahmet Baydemir, Türk Sinemasının Gelişimi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 6, Sayı 2, Aralık 2005, s. 117.
- Selçuk Es, Konya Ansiklopedisi.
- Senem Ayşe Duruel, Sinema Tarih İlişkileri ve Türk Sinemasında Tarihe Bakış, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sinema-TV Ana Sanat Dalı Sinema-TV Programı (Yayınlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi), İstanbul, 2002, s. 1-16.
- Serdar Ceylan - Züleyha Önal, “Ahmet İhsan Eke'nin 1977 Tarihli '60 Yıl Öncesinden Buyana Konya' Yazıları -1-”, Akademik Sayfalar, 26 Ekim 2016, C. 16, S. 31, s. 478, 479.
- Tolga Bozkurt, “Sanayi Mektebi Binası”, Konya Ansiklopedisi, Kasım 2014, C. 7, s. 282-284.